

Barocul târziu moldovenesc în arhitectura ieșeană

Arhitectura secolului al XVIII-lea din Țările Române se dovedește, din punct de vedere formal, receptivă gramaticii decorative a barocului, al cărui repertoriu este preluat și interpretat pe fondul tradițional în variante zonale. Încă de la începutul secolului al XVII-lea în Moldova se constată o tendință de barochizare a stilului moldovenesc, exprimată la bisericile mănăstirilor Galata, Aroneanu, Dragomirna și finalizată în timpul domniei lui Vasile Lupu prin cele două monumente baroce - unul, ca spirit de influență orientală, biserica mănăstirii Sf. Trei Ierarhi și celălalt, de factură occidentală, biserica mănăstirii Golia¹. Cele două monumente ce se ridică la Iași la mijlocul secolului al XVII-lea, ambele ctitorii ale voievodului Vasile Lupu, ocupă un loc special în contextul arhitecturii medievale moldovenești.

Dacă planimetric și structural biserica mănăstirii Sf. Trei Ierarhi (1636-1639) păstrează formele tradiționale moldovenești cu elementele noi introduse de Galata și de Dragomirna, prin bogăția și exuberanța fațadelor cioplite în piatră decorate în spirit oriental, acest monument se constituie ca un prim baroc moldovenesc de influență orientală.

Ordonanța pilaștrilor fațadelor din piatră ale Goliei (1650-1660) încununată cu capitele corintice, cu ferestre mari în arc în plin cintru încadrate de pilaștri sprijiniți pe console și frontoane triunghiulare, aparține unei arhitecturi de expresie occidentală filtrată prin Polonia. Biserica mănăstirii Golia constituie o sinteză între formele planimetrice ale arhitecturii moldovenești și formele de exprimare stilistică ale barocului occidental, reprezentând primul monument care aliniază arta Moldovei la arta Europei. Importanța Goliei în dezvoltarea arhitecturii moldovenești constă și în faptul că noile elemente de decorație barocă introduse de Golia, vor contribui peste un secol la constituirea noului stil barocul târziu moldovenesc.

Pătrunderea barocului în arhitectura Moldovei este indirectă, fiind mediată fie prin filiera transilvăneană, fie munteană, fie constantinopolitană, unde barocul este adaptat concepției decorative orientală - islamice.

Dacă în prima jumătate a secolului al XVIII-lea înnoirile în plan și în decorația exterioară aduse în arhitectura religioasă se datorează unor influențe orientale, dar mai ales influenței stilului brâncovenesc, începând cu anul 1760 se constată o nouă deschidere către formele arhitecturale baroce.

Barocul târziu moldovenesc din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea se constituie ca o sinteză de plastică monumentală între elemente ale barocului occidental preluate de la fațadele Goliei și de decorație brâncovenească, asimilate deja de arhitectura moldovenească, și a unor elemente noi ale barocului constantinopolitan, venite fie direct, fie prin filiera Țării Românești, grefate pe structuri tradiționale. Noul stil de expresie barocă va cunoaște o largă răspândire în arhitectura religioasă a Moldovei. În anul 1760 se ridică la Iași biserica Sf. Gheorghe a Vechii Mitropolii, biserica Sf. Teodori și se refac conform noului stil două biserici mai vechi: bisericile Tălpădari și Curelari.

* Considerațiile din acest articol se regăsesc în lucrarea noastră de licență cu titlul *Barocul în arhitectura ieșeană*, coordonator științific Tereza Sinigalia, susținută la Institutul de Artă „N. Grigorescu”, București, 1981.

¹ Dan Ionescu, *Le baroque en Moldavie au XVII-eme siècle*, „Synthesis”, nr.4/1997, p.85.

Începând cu anul următor, noul repertoriu decorativ va fi extins la un mare număr de biserici din Moldova, prin constituirea, probabil, a mai multor echipe de meșteri locali, care, însușindu-și modelul creat la Iași, îl vor utiliza cu mici variații în decorarea noilor edificii baroce: bisericile din Răducanu (1762), din Horecea, lângă Cernăuți (1766), din Bălănești (1678-1770), Berzunți (1774), Doljești (1774), biserica Sf. Nicolae din Tg. Ocna (1772-1774) și Sf. Nicolae din Cilibiu- Golăești (1776).

Noua expresie arhitectonică caracteristică bisericilor din Iași și din Moldova acestei jumătăți de secol prezintă pe o structură planimetrică unitară, doar cu mici variații, următoarele trăsături comune:

- o accentuare a masivității monumentului cu o divizare verticală a maselor arhitectonice prin utilizarea pilaștrilor care ritmează fațadele;

- o tendință de unificare și monumentalizare a spațiului interior prin separarea naosului de pronaos prin arcade pe stâlpi sau coloane. Coloanele impresionează prin masivitatea și bogăția decorației; motivele decorative, vegetale în general, dar și figurative sunt sculptate în piatră în volume puternic profilate; aceleași motive decorează consolele sau sunt dispuse la baza coloanelor (la Sf. Teodori), la nașterea bolților (la Curelari și Sf. Teodori) și chiar pe suprafețele arcelor (la Curelari). Această abundență decorativă interioară realizată în piatră și mai rar în ipsos, uneori poleită, se dovedește ca interpretare a motivelor de influență barocă occidentală venită prin mijlocirea Țării Românești unde, grefată pe fondul local, cunoaște forme de dezvoltare specifice;

- sistemul de acoperire al încăperilor este nou: pridvorul și pronaosul este realizat în boltă mănăstirească cu penetrații, în timp ce boltirea naosului rămâne cea tradițională moldovenească. Contrastul dintre cele două sisteme diferite de boltire împreună cu gradarea spațială a interiorului, plecând de la volumul scund al pridvorului până la verticala dominantă a turlei naosului, conferă interiorului o dinamică specifică;

- în fine, caracteristica esențială a stilului o constituie plastica decorativă a fațadelor; ele sunt divizate printr-o ordonanță ritmică de pilaștri colosali cu baze simple și capitele care, plecând de la modelul Goliei, prezintă fie o ornamentație bogată din frunze de acant dispusă în volute (biserica Sf. Gheorghe), fie o profilatură de câteva muluri simple (Sf. Teodori), fie, trecând prin simplificări succesive, să ajungă la o totală suprimare (Tâlpălari). Limita superioară a edificiilor este decorată printr-o friză de firide mici mărginite de arcuri în acoladă frântă, adâncite față de planul zidului. Forme decorative aproximativ similare, dar mai mari, sunt dispuse între pilaștri: panouri cu limita superioară în acoladă frântă, adâncite în planul zidului, iar cea inferioară cu câte un triunghi în relief sprijinit pe câte o consolă. Aceste forme decorative - panouri - sugerând niște arcaturi oarbe, având acolada ca motiv de bază, pot fi cu curburi multiple pe verticală sau pe orizontală, cu arcuri trilobate sau arcuri frânte. Adâncirea lor în planul zidului este fie directă, fie treptată. Această ornamentație de suprafață asemănătoare cartușelor decorative orientale demonstrează vizibil influența Constantinopolului unde, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea este cunoscut și adoptat barocul francez. Utilizat mai mult în arhitectura laică, noul stil european va duce la o îndepărtare de stilul otoman prin înlocuirea unor elemente decorative specifice ca motivul stalactitei, cu elemente din repertoriul

decorativ baroc interpretate în spiritul locului². Astfel, va rezulta un baroc orientalizat care se va difuza dinspre capitală spre provincii. Decorația panourilor ca și modul de interpretare al frunzelor din compoziția capitelor ne indică sursa de inspirație barocă constantinopolitană datorată, citându-l pe Gh. Balș³ "deformărilor specific otomane ale acestui baroc". Influența muntenească o putem urmări la ornamentica portalelor și ancadramentelor ferestrelor: primele în formă de acoladă simplă sau frântă, dar și în arc în plin cintru sunt încadrate de chenare din piatră cu motive vegetal - florale sculptate; ferestrele cu console după modelul Goliei prezintă ancadramente din piatră decorate cu volute vegetale, variate de la o fereastră la alta; atât motivele cât și factura lor demonstrează înrudirea cu sculptura brâncovenească.

O semnificație importantă în acest context o are pridvorul deschis prezent la Curelari, însă zidit în decursul secolului al XIX-lea și cel de curând recuperat al bisericii Sf. Gheorghe. Prezența pridvorului deschis în arcuri trilobate cu baze și capitele neocorintice puternic profilate din piatră sculptată, asemănător foișorului palatului Mogoșoaia, demonstrează influența barocului italian filtrat prin Țara Românească. Aceste influențe muntene și constantinopolitane în morfologia ornamenticii se îmbină armonios, exprimând o unitate de concepție decorativă de expresie barocă. Repertoriul ei este utilizat la bisericile din Iași, structurate tradițional, cu mici variații planimetrice și spațiale.

Biserica Sf. Gheorghe a primit denumirea de Mitropolia Veche prin construirea între anii 1830-1861 a actualei catedrale Mitropolitane a Moldovei. Această biserică, ca și biserica Sf. Teodori, este construită în timpul domniei lui Ioan Teodor Calimah⁴ care aduce în scaunul Mitropoliei Moldovei pe fratele său Gavriil Tesalonicul, arhiepiscop în Constantinopol. Ctitorul noii biserici este mitropolitul Gavriil Calimah,

după precizarea făcută într-un Ceaslov tipărit la Neamț la 1894⁵, care reproduce textul de pe lespede de mormânt a mitropolitului⁶.

De plan triconc, cu absidele laterale mascate prin rezalite, această biserică are în interior aspectul unei nave unice, datorat transformărilor suferite în decursul secolului al XIX-lea, (ultima intervenție datează din perioada 1902-1906), ca urmare a incendiilor din anii 1788, 1791 și a marelui incendiu din anul 1827, când turlele și vechile boltiri s-au prăbușit⁷.

Biserica păstrează însă, în forma sa originală, plastica arhitectonică a fațadelor care prezintă cea mai bogată decorație din acest grup de biserici; în întregime tencuite, fațadele sunt divizate printr-o ordonanță de pilaștri cu

² A. Springer, C. Ricci, *Manuale di storia dell'arte*, Bergamo, 1938, vol. VI, p. 536-538.

³ Gh. Balș, *Bisericile și mănăstirile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, București, 1933, p.450.

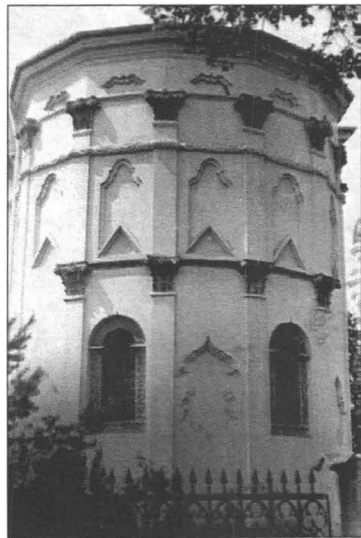
⁴ N.A. Bogdan, *Orașul Iași*, 1913, p.143. I.Theodor Calimach este moldovean de origine, din familia Calmăș. Ajuns mare dragoman la Poartă, sub numele greccizat de Calimaki, este trimis de sultan în 1758, ca domn al Moldovei.

⁵ N. Vornicescu, *Biserica Sf. Gheorghe, Mitropolia veche*, rev. Mitropolia Moldovei nr.7-8/1964, p. 398.Gavriil Calimah, care a fost înălți mitropolit la Tesalonic și după paretiscria Preasfințitului Iacov s-a uns aici, a zidit biserica Marelui Mucenic Gheorghe, în mitropolie la anul 1761.

⁶ Text tradus de N.D. Dossios, în *Înscrispții grecești*, p.59-60.

⁷ N. Iorga, *Înscrispții și însemnări din bisericile Iașului*, București, 1907, vol. II, p.76.

capitele neocorintice din piatră, dar care spre deosebire de Golia recurg la o interpretare orientalizată a frunzelor de acant. Intervalul dintre pilaștri este decorat prin panouri mari, dublu adâncite în planul zidului terminate în acoladă în partea superioară, iar în cea inferioară printr-un triunghi în relief. Ferestrele mari în arc în plin cintru, câte două pe corpul bisericii, două pe absida principală și câte una pe cele laterale, sunt încadrate ca și la Golia de pilaștri cu capitele corintice sprijiniți pe console; în partea superioară pilaștrii susțin o cornișă din piatră decorată cu frunze de acant, pe care se așează triunghiurile în relief ale panourilor. Ancadramentele din piatră cuprind o decorație compusă din volute vegetale și elemente florale ca laleaua și margareta. Un brâu în torsadă tot din piatră taie partea superioară a fațadelor, intersectând pilaștrii imediat sub capitele.

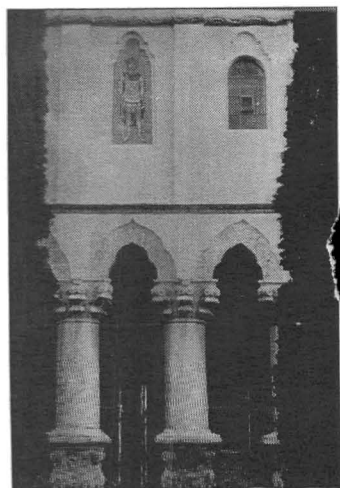

Altarul de formă pentagonală este tăiat încă odată pe cele trei laturi de un brâu - cornișă median din piatră decorat cu frunze de acant, pe care sunt așezate panourile în acoladă dublu adâncite în planul zidului. În registrul inferior pilaștrii care încadrează cele două ferestre, pornesc de la soclu, se opresc la brâul - cornișă unde primesc un prim capitel corintic, apoi, se continuă în registrul superior unde, după ce sunt intersectate de brâul-torsadă, sunt încununati de un al doilea capitel corintic. Cele trei laturi ale altarului care nu au ferestre sunt decorate cu câte un panou triplu adâncit față de planul zidului. Formele acestor panouri dând impresia unui blazon sau scut, aparțin barocului constantinopolitan⁸. Aceleași panouri sunt dispuse câte unul pe laturile naosului.

Sub streșină și imediat deasupra pilaștrilor fațadele sunt decorate cu o friză de firide mici în acolade frânte dublu adâncite în planul zidului. Gh. Balș⁹ consideră că "suntem în fața unui sistem de decorație în care se disting elemente moldovenești, înrâuriri baroce turcești - directe sau indirecte - și numeroase detalii muntene".

Prototipuri ale acestei decorații ca și spiritul care animă întreaga fațadă a bisericii le regăsim pe fațadele chioșcurilor, pavilioanelor și fântânilor din Constantinopol. De asemenea, forma plată a pilaștrilor și interpretarea frunzelor de acant la capitele sunt asemănătoare celor ce decorează fațadele moscheii Nūr- I Osmaniyyeh (1748-1755)¹⁰ prototip al arhitecturii baroce din Constantinopol și Laleli Djami (1763)¹¹ din aceeași localitate.

Pridvorul deschis plasat pe latura vestică a edificiului este de plan pătrat cu coloane masive din piatră pe care se sprijină arcele trilobate. Baza lor înaltă decorată în volute aplatizate și mascheroni, forma lor cât și capitelele din frunze de acant puternic profilate sunt asemănătoare coloanelor din interiorul bisericii Sf. Teodori.

⁸ A. Springer, C. Ricci, *op. cit.*, p. 537.

⁹ Gh. Balș, *op. cit.*, p. 241.

¹⁰ A. Springer, C. Ricci, *op. cit.*, p. 538.

¹¹ V. Drăguț, *Arta românească*, București, 1982, p.447.

Biserica Sf. Teodori, cea mai puțin afectată de intervențiile ulterioare, ridicată după cum rezultă din actul de danie de la Catrina Tudori călugărită Sofia monahia 1761 (7269), fiica marelui jitnicer Iordache Vârnav¹² și prin contribuția enoriașilor, este tot de plan triconc cu turn - clopotniță deasupra pridvorului, acoperit ca și pronaosul prin boltă mănăstirească cu penetrații.

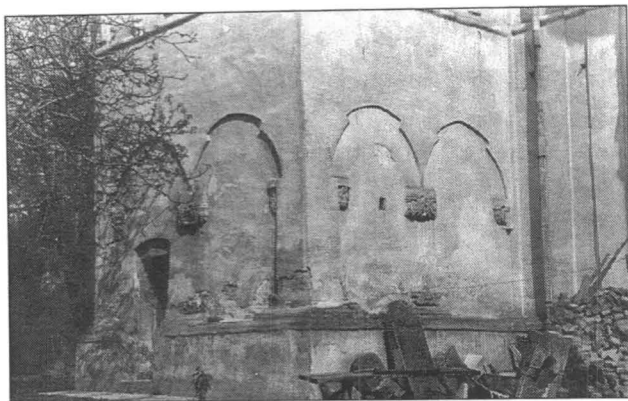
Naosul este supraetajat de o turlă al cărei sistem de boltire folosește arcele diagonale etajate specific moldovenești și o corolă de opt arce în consolă asemănătoare Goliei. Separarea naosului de pronaos este realizată prin arcade în acolade frânte susținute de doi stâlpi liberi și doi angajați din piatră de secțiune octogonală cu baze și capitele compozite pătrate în plan și cu o bogată ornamentație barocă: motive vegetal-florale puternic profilate la capitele, motive vegetale și mascheroni mai puțin pronunțate ca profil la bazele stâlpilor și motive vegetale derivate din frunza de acant, vulturul bicefal, mascheroni, la consolele ce susțin arcele bolților. Această decorație interioară realizată în piatră sculptată, a fost inițial poleită.

Plastica decorativă a exteriorului păstrată cea originală, cu excepția turelor restaurate în anul 1952, prezintă unele mici deosebiri față de biserica Sf. Gheorghe: pilaștrii ce divizează fațadele, mai plați prezintă capitele dorice; friza de firide este direct adâncită față de planul zidului; cornișa este formată dintr-o succesiune de console din piatră profilată; brâul ce intersectează pilaștrii în registrul superior este un tor simplu din tencuială; arcele panourilor dublu adâncite față de planul zidului sunt în acoladă frântă, iar consolele pe care se așează triunghiurile în relief sunt cu profil simplu din tencuială; când primesc dedesubt o fereastră (la naos și abside), aceste console sunt din piatră, bogat decorate cu motive vegetale sculptate; ferestrele cu ancadramente din piatră și linteluri în acoladă prezintă o ornamentație mai variată: volute vegetale printre care apar flori și animale fantastice; ferestrele sunt susținute de console din piatră cu motive ce repetă pe cel al consolelor de deasupra; portalul principal păstrat fragmentar în biserică este decorat cu motive vegetal - florale, predominantă fiind laleaua.

În anul construirii la Iași a celor două biserici baroce moldovenești, Biserica Pogorârea Sf. Duh Curelari, ctitorie a breslei curelarilor datând din secolul al XVII-lea¹³ devine obiectul unei reconstrucții. Acest edificiu își justifică locul în studiul nostru datorită intervențiilor din anul 1761, specifice barocului târziu moldovenesc.

¹² N.A. Bogdan, *op. cit.*, p. 230.

¹³ D. Bădărău, I. Caproșu, *Iașul vechilor zidiri*, Iași, 1974, p. 402. O diată a lui Ștefan Zugravu atestă existența ei la 1682.

De plan triconc bisericii i se adaugă acum un pridvor deschis cu turn-clopotniță deasupra situat pe latura sudică a pronaosului. Acest pridvor zidit în timpul intervențiilor suferite de edificiu în anul 1875, caracterizate de Gh. Balș¹⁴ ca "urâte și stângace, ce i-au schimbat înfățișarea mai ales în privința boltirilor" prezintă certe asemănări cu cel al bisericii Sf. Gheorghe: opt coloane cu capitele corintice și baze decorate cu motive fitomorfe din piatră susțin arcele în acoladă turtită. Sistemul de acoperire păstrat cel original prin boltă mănăstirească cu penetrații prezintă la intersecții ornamente florale din ipsos, iar consolele arcelor sunt decorate cu capete umane încoronate cu frunze de acant. Din studiul fragmentelor de decorație interioară rămase în pronaos și în naos: console din piatră, o colonetă angajată cu capitel neocorintic, un fragment de capitel, reiese că sistemul de boltire și de decorație era asemănător cu cel de la Sf. Teodori și, tot după modelul ei, separarea dintre aceste două încăperi se face prin patru coloane - câte două coloane angajate situate pe pereții laterali ai corpului bisericii, cu baze simple și capitele bogat decorate printr-o împletire de motive vegetale, zoomorfe (pești, dragoni) și antropomorfe.

Tot intervenției din anul 1761 îi aparține și decorația exterioară a turnului-clopotniță, corpul bisericii oglindind o etapă anterioară acesteia, începutul secolului al XVIII-lea. Panourile în acoladă dublu adâncite în planul zidului, sprijinite pe semicolonete angajate, friza de firide retrase în planul zidului sunt elemente ce aparțin repertoriului baroc târziu moldovenesc.

Grupului de biserici baroce ieșene li se adaugă biserica Adormirea Maicii Domnului Tălpăleri, o ctitorie din secolul al XVII-lea a Cantacuzinilor¹⁵ căreia în anul 1761 i se refac prin contribuția breslei tălpălarilor fațadele în întregime. Interiorul cu sistemul de boltire chiar dacă a aparținut aceleiași intervenții, a fost distrus ca și la Mitropolia veche de incendiul din anul 1827 și va fi refăcut în decursul secolului al XIX-lea de către marele vornic Dimitrie Cantacuzino. Tot atunci s-au adăugat și cele două pridvoare mici pe latura vestică, unul la altar și celălalt la pridvorul inițial.

Decorația barocă a fațadelor, păstrată intactă, prezintă o mare simplitate față de celelalte: pilaștrii sunt mai plați, fără capitele, oprindu-se la nivelul

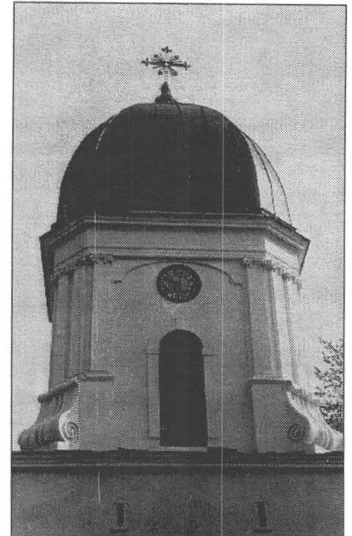
¹⁴ Gh. Balș, *op. cit.*, p. 244.

¹⁵ N.A. Bogdan, *op. cit.*, p. 223. Este reprodus un document din 20 mai 1710, fără indicarea sursei, care atestă existența acestei biserici pe la mijlocul secolului al XVII-lea, ca și ctitorie a Cantacuzinilor: "Silion sin Neculai, nepot Petrii, ce au fost căpitan, vinde lui popa Ion, de la biserica răposatului Iordache ce au fost vistiernic, un loc de casă". D. Bădărău și I. Caproșu, *op. cit.*, p. 403, arată că "răposatul Iordache" nu poate fi decât marele vistiernic Iordache Cantacuzino, cumnatul lui Vasile Lupu, mort în anul 1665, iar biserica "răposatului Iordache" nu poate fi decât biserica Tălpăleri, zidită în timpul vieții vistiernicului.

unui tor simplu din tencuială; panourile ce decorează spațiile dintre pilaștri sunt dispuse în două șiruri: primul șir în acoladă triplă dublu adâncite în planul zidului, nu mai primesc la bază triunghiul în relief; al doilea șir este constituit din firide în formă de romb sau scut multiplu adâncite, asemănătoare celor de la Sf. Gheorghe și sunt dispuse la nivelul ferestrelor. Nu lipsește nici friza de firide mici de sub streșină.

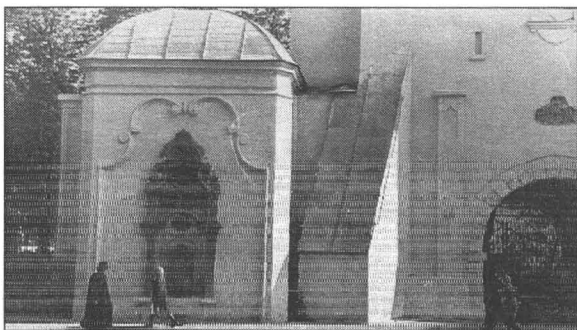
Turnul - clopotniță, înalt, cu baza octogonală și muchiile teșite este decorat în armonie cu fațadele, demonstrând că aparține aceleiași perioade, spre deosebire de turlele de la Sf. Teodori. Paramentul divizat de pilaștri dubli este împărțit pe orizontală în trei registre prin două toruri ce intersectează pilaștrii. Firidele în acolade frânte dublu adâncite în zid, ce decorează registrele marginale, încadrează ferestrele mici cuprinse în registrul median. Ferestrele edificiului în arc în plin cintru nu prezintă nici un fel de decorație.

Din rândul monumentelor care își datorează aspectul actual unor adăogiri sau transformări din secolul al XVIII-lea face parte și turnul- clopotniță al bisericii Sf. Spiridon. Dacă biserica Sf. Spiridon este una dintre cele mai reprezentative biserici neoclasice din Iași, turnul- clopotniță situat la intrarea în curtea spitalului este de cu totul o altă concepție stilistică. Privit în ansamblu, Turnul Spiridoniei cuprinde două registre total diferite ca arhitectură: registrul superior prezintă o decorație barocă datorată refacerii care a avut loc în jurul anului 1800; registrul inferior, datorită similitudinilor cu turnurile Dragomirnei și Goliei, poate fi datat ca aparținând primei jumătăți a secolului al XVII-lea.

Decorația registrului superior al turnului este specific barocă: cele patru muchii ale pătratului bazei sunt teșite pe toată lungimea lor și cuprind fiecare câte un grup de pilaștri plați încununați de capitele ionice ce susțin o cornișă simplă. Partea lor inferioară este deosebită: cei doi pilaștri din mijloc sunt sprijiniți pe câte o consolă înaltă cu volute în formă de S; pilaștrii marginali din fiecare grup se opresc la înălțimea mulurii superioare a consolelor pilaștrilor din mijloc, sprijinindu-se de la acest nivel pe un soclu simplu. Pe fiecare dintre fețele turnului, între grupurile de pilaștri se găsesc deschideri în arc în plin cintru încadrate de pilaștri puțin reliefați ce susțin un ancadrament simplu.

O decorație barocă prezenta și turnul- clopotniță al bisericii Sf. Trei Ierarhi datorat refacerii dintre anii 1804-1806. Din nefericire, acest turn a fost dărâmat cu prilejul restaurării efectuate de Lecomte du Nouy.

Este greu de precizat dacă s-au înălțat în Iași și construcții civile în stilul barocului moldovenesc, întrucât puținele informații existente nu pot fi concludente.

În contextul analizei influenței barocului constantinopolitan asupra arhitecturii Moldovei secolului al XVIII-lea merită semnalată la Iași prezența celor trei fântâni ornamentale contemporane cu cele patru monumente: cele două fântâni

gemene ale Spiridoniei, și cea de la Golia. Acestea constituie trei reușite exemple de baroc de expresie otomană. Primele două absolut identice situate de o parte și de cealaltă a turnului - clopotniță al bisericii Sf. Spiridon, au fost construite, după cum precizează inscripțiile în limba turcă în anul 1765. Cea de a doua adosată zidului exterior al mănăstirii bisericii Golia în stânga turnului - clopotniță, datează din anul 1766. Compuse sub forma unor portaluri oarbe din piatră, ele prezintă o decorație asemănătoare: un panou polilobat compus din ciubuce decorative fasonate sub formă de vrejuri și flori având în centru gura de apă, este încadrat de doi pilaștri cu capitele compozite ce susțin un coronament încheiat cu un fronton cuprinzând o decorație realizată din vrejuri dispuse în curbe și contracurbe ascendente. Frontonul cuprinde în centru într-un oval stema Moldovei. Acest panou este la rândul său, încadrat de un altul, care repetă forma și motivul ornamental al frontonului.

Fântânile gemene ale Spiridoniei se individualizează de cea a Goliei prin decorația mai sobră, profilul mai plat al mulurilor și prin prezența inscripțiilor în limba turcă cu litere aurite. Fântânile ieșene prezintă similitudini cu unele fântâni ornamentale contemporane cu acestea din Constantinopol¹⁶.

Influența barocului târziu moldovenesc o vom întâlni până la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, prin utilizarea unor elemente de plastică monumentală, la bisericile din Bisericiani (1786), Scoposeni (1790 ?), Herța (1804) și în unele restaurări (la biserica Precista din Roman). Simultan, în arhitectura religioasă și laică a Moldovei vor apare primele monumente în stil neoclasic, stil ce se va generaliza în decursul secolului al XIX-lea pe întreg teritoriul Țărilor Române.

The late moldavian baroque in the architecture from the town of Iasi

Summary

In the second half of the 18th century, a new style appears in the religious architecture of the town of Iasi; this style is a synthesis of some elements of western baroque and Brancoveanu decoration already assimilated by the Moldavian architecture and some new baroque elements „came” from Constantinople and adapted to the traditional structures. This style named “the late Moldavian baroque” noticed especially in the field of the architectonic plasticity is illustrated in the religious architecture of Iasi by the St. Gheorghe church of the old Metropolitan Church, by St. Teodori church and by two older churches, Talpalari and Curelari, built and rebuilt in 1761.

The new architectonic expression presents on a traditional planimetric structure, an interior and mainly an exterior decoration of baroque origin. The western influence consists in the huge pilasters with Corinthian capitals, framings with acanthus leaves adornment. The Constantinople influence consists in the existence of a niches and of the broken acolade panels, recessed in the plane of the wall.

Beginning with 1761 this style was propagated from the capital towards the provinces and it was used in the building of the Moldavian churches till the beginning of the 19th century.

¹⁶ E. Panait, *Elemente otomane în arhitectura din Moldova din secolele XVII și XVIII*, Lucrare de Diplomă, București, 1979. Indrumător științific Vasile Drăguț.